KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O‘QUVCHILARNING MA’NAVIYATINI SHAKLLANTIRISHDA MEDIATA’LIM TEXNOLOGIYASI

Nilufar Turanazarova
Jizzax davlat pedagogika universiteti stajyor-o‘qituvchisi

Mamlakatimizda ham barcha sohalarda kompyuter va axborot texnologiyalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Shu jihatdan umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda eng ta’sirchan, eng qulay va eng maqbul vosita bu – mediata’lim texnologiyasidir. Bu texnologiya mamlakatimiz uchun yangi bo‘lib, uning asoslari hozirga qadar yetarli darajada idrok qilinganicha yo‘q. Pedagog olimlarimiz hozircha bu tushunchaga ta’rif berish bilan cheklanishmoqda.

Mediata’lim XX asrning 70-yillaridan boshlab kompyuter texnologiyasi va Internet vositasi kashf etilishi natijasida Gepmaniya, Buyuk Britaniya, AQSh, Yaponiya, Fransiya va keyinchalik

Rossiyada yangi axborot-kommunikatsion texnologiya shakli sifatida paydo bo‘ldi [2]. Bu texnologiya “shaxs ongini ta’lim jarayonida ommaviy kommunikatsiya va axborot vositalari hamda ularda e’lon qilingan matbuot materiallari asosida rivojlantirish jarayoni”dir [1, 306]. Bir so‘z bilan aytganda, “media” - bu “axborot va uning vositasi”, “ta’lim” esa o‘qitish demakdir. Shu ma’noda mediata’lim – ommaviy axborot vositalarida e’lon qilinayotgan materiallarga tayangan holda shaxs ongini maqsadli shakllantirish texnologiyasidir.

1973 yilda YUNESKOning mediata’limga bergan ta’rifida “media”, ya’ni televidenie, radio, kinometrografiya, ommaviy nashrlar va elektron axborot tizimlari orqali shaxsga ta’lim-tarbiya berishning asosini tashkil qilishi ta’kidlangan [3, 306]. Bugungi kunda bu ta’rifga kompyuter – EHM vositasini qo‘shimcha qilish o‘rinlidir. Mediata’lim pedagogik qonuniyatlarga tayangandagina ta’lim va tarbiya texnologiyasi hisoblanadi. Aks holda, bu texnologiya faqat da’vat qiluvchi vositaga aylanib qoladi.

Mediata’lim texnologiyasi kichik maktab yoshidagi o‘quvchining hayotiy faoliyatini sifatli xarakterlovchi – ya’ni qabul qilish, uzatish, saqlash, axborotlardan foydalanish, umuminsoniy, ma’naviy qadriyatlar hisoblanadi.

Mediata’lim texnologiyasi – bu aniq maqsadga qaratilgan ta’lim jarayonida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, shuningdek axborotlar bilan ishlashda axloqiy estetik va ilmiy bilimlar tizimini shakllantirish demakdir.

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning mediata’lim texnologiyasini o‘zlashtirishi bu ijtimoiy axamiyatga ega bo‘lgan axborotni o‘zlashtirish, egallash asosida shaxsning ichki dunyosini rivojlantirishdir.

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirish uchun mediata’lim texnologiyasidan foydalanishda quyidagilarga e’tibor berish maqsadga muvofiqdir.

1. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda mediata’lim texnologiyasining boshlang‘ich tushunchalari va bilimlarning mavjudligi. Bunda o‘quvchida:

- axborot haqidagi tushunchaning mavjudligi;
- ma’lumotlar bazasini shakllantirish haqidagi tushunchaga egaligi;
- ma’lumotni axborotga aylanish jarayoni haqidagi bilimlarning shakllanganligi.

2. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning mediata’lim texnologiyasi asosida axborot ma’lumotlarni qayta ishlash haqidagi tushunchalarini egallaganligi.

- axborot va ma’lumotlar turlarini farqlay olishligi:
- ma’lumotlarni qayta ishlash jarayoni bilan tanishligi:
- ma’lumotlarni qayta ishlash amallari xaqidagi ko‘nikmalarga egaligi:
- ma’lumotlarni qayta ishlar vositalari bilan tanishligi:
- qayta ishlangan ma’lumotlardan ta’lim jarayonida foydalana olishligi haqidagi ko‘nikmalar mavjudligi.

3. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning mediata’lim texnologiyasi asosida ma’naviyat haqidagi ma’lumotlarni qayta ishlash vositalaridan foydalana olishligi.

- kompyuterlar va ularning ta’lim samaradorligini oshirishdagi funksional vazifalari haqidagi bilimlarning mavjudligi:
- kompyuter texnologiyasi va ularning amaliyotda joriy etilishi haqidagi bilimlarni egallaganligi:
- mediata’lim texnologiyalarining imkoniyatlari va ta’limiy afzalliklari haqidagi bilmlarning mavjudligi:

4. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda mediata’lim texnologiyasini ta’minlovchi manbalar va vositalar bilan tanishligi.

- zamonaviy axborot texnologiyalari va ulardan amaliy faoliyatda foydalanish ko‘nikmalari mavjudlgi:
- innovatsion ta’lim texnologiyalari va zamonaviy axborot texnologiyalari uyg‘unligi samaralari haqidagi bilimlarning mavjudligi:
- kompyuter o‘yinlar, intellektullashtirilgan o‘qitish tizimlaridan va kompyuter trenajyorlaridan oqilona foydalana olishligi haqidagi ko‘nikmalariga egaligi:

- axborot kommunikatsion texnologiyalari vositalarini qo‘llay olishliklari haqidagi ko‘nikmalariga egaligi:

- kompyuter savodxonligining shakllanganligi:

- o‘quv faoliyatiga tayyorlashda universal didaktik qurilmalardan samarali foydalana olish ko‘nikmalarining mavjudligi:

Shu asosda boshlang‘ich ta’limda kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda mediata’lim texnologiyasi muhim hisoblanadi. U radio, televidenie, internet va boshqa axborot – kommunikatsion vositalari asosida o‘qitishga asoslanadi. Bunga ko‘rgazmalilik, tasviriylik, faktik yangilik, tezkorlik va uzluksiz aloqadorlik xosdir. Shu sababli kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda zamonaviy mediata’lim texnologiyasi bilan qurollantirish maxsus dastur asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir.

Demak, mediata’limda ma’lumotlar va materiallar bilan ishlay olish malakasi muhim ahamiyatga ega. Chunki bu masala kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning malakaviy mahoratini oshirishga xizmat qiladi. Mediata’lim texnologiyasi zamonaviy xususiyatlarga egaligi bilan ajralib turadi.

Bular:

- kompyuter imkoniyatlaridan keng foydalanish;

- Internet vositasida jahon ta’lim tizimi yangiliklaridan xabardor bo‘lib borish va ulardan foydalanish;

- milliy pedagogik tajribani ommalashtirish.

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda mediata’lim texnologiyasiga tayyorlash yoshlar dunyoqarashini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Chunki, o‘quvchilarda:

- mediavositalar orqali ma’naviyat tushunchalariga oid e’lon qilinayotgan materiallar mazmunini tahlil vositasida qabul qilish;

- kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishga doir mediamateriallarning eng to‘g‘ri va maqbullarini anglay olish;

- mediavositalarda e’lon qilinayotgan materiallarning mediata’lim talablariga moslari asosida yoshlar dunyoqarashini shakllantirishga erishish kabilar kamol topadi.

Demak, kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini tarkib toptirishda uning dunyoqarashini shakllantirish muhim hisoblanadi. Ushbu xususiyatlar kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning mediata’lim texnologiyasini chuqur o‘zlashtirishda muhim o‘rin tutadi.

Shunday qilib, umumiy o‘rta ta’lim jarayonida kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda mediata’lim texnologiyasidan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Mazkur masalada ta’kidlanganlardan quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Birinchidan, umumiy o‘rta ta’lim jarayonida kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini shakllantirishda innovatsion vositalar tezkorligi, yangi ma’lumotlarga boyligi va ilm-fanning eng so‘nggi yutuqlarini amalga tatbiq etishi bilan ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchidan, mediata’lim texnologiyasi kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning tafakkuri, dunyoqarashi, ongini va yetuklik ko‘nikmalarini yangicha yondashuvlar asosida rivojlantirib borish imkonini beradi.

Uchinchidan, umumiy o‘rta ta’lim jarayonida kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning ma’naviyatini mediata’lim texnologiyasi shakllantirish texnologik, metodik va amaliy samaradorlikni kuchaytirish imkoniyatlarini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hasanboev J., To‘raqulov X., Haydarov M., Hasanboeva O., Usmanov N. Pedagogika fanidan izohli lug‘at. – T.: Fan va texnologiya. 2009

2. Farberman B. Ilg‘or pedagogik texnologiyalar. –T.:Fan.2000.-128 b.

3. Ergashov K., Hayitov I. Yoshlar ma’naviyatini yuksaltirish yo‘llari. – T.: O‘zbekiston. 2002. – 86 b.